

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора економічних наук, професора Ігнатенко Миколи Миколайовича
на дисертаційну роботу Білоуська Романа Сергійовича на тему
«Технологічне забезпечення конкурентоспроможності
сільськогосподарських підприємств», яку подано на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка»**

Актуальність теми.

Технологічний інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва є однією з головних передумов забезпечення ефективного та конкурентоспроможного функціонування та, відповідно, стабілізації розвитку аграрного сектора вітчизняної економіки. При цьому швидке усунення наслідків деструктивних процесів, які відбулися в сфері забезпечення сільськогосподарських підприємств основними засобами та застосування прогресивних технологій виробництва, не є можливим через інертність сільськогосподарського виробництва як економічної системи. Отже, розв'язання проблемних питань технологічного розвитку підприємств потребує застосування виважених, високо результативних та науково-обґрунтованих управлінських рішень, які, в свою чергу, мають ґрунтуватися на результатах глибоких наукових пророблень. Потенціальні можливості вітчизняних аграрних підприємств щодо підвищення ефективності та конкурентоспроможністю своєї діяльності та забезпечення стабільного характеру свого економічного розвитку, на фоні зрушень в галузевій структурі виробництва, а також конкурентних особливостей основних продуктових ринків, які обмежують вплив товаровиробника на ціни реалізації своєї продукції, значною мірою обумовлюються станом їх виробничого потенціалу, центральною складовою якого є відповідність виробничого потенціалу підприємства завданням реалізації прогресивних агротехнологій. У зв'язку із цим, із наукових позицій надзвичайно важливим є поглиблення теоретичних, методологічних і практичних засад з формування стратегії й механізмів управління процесами технологічного забезпечення аграрних підприємств в системі їх конкурентоспроможного розвитку.

Актуальність теми дослідження також підтверджується тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи Державного біотехнологічного університету за темою «Стратегічні засади розвитку систем управління інноваційно-інвестиційною та господарською діяльністю суб'єктів господарської діяльності» (номер державної реєстрації 0122U201108, 2022-2027 рр.).

Ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача.

Винесені на захист в представленій дисертаційній роботі наукові положення, висновки і рекомендації достатньо обґрунтовані, підтвердженням чого є залучення достатньої кількості літературних джерел вітчизняних та зарубіжних вчених, коректна постановка завдань і адекватний вибір методів та підходів до їх вирішення. Достовірність отриманих результатів забезпечена завдяки застосуванню загальних та прогресивних спеціальних методів наукового дослідження.

Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження підтверджена їх апробацією на конференціях, , публікаціях у наукових виданнях, практичним впровадженням окремих положень у виробництво.

Висновки, пропозиції та рекомендації дослідження є достатньо обґрунтованими та достовірними. Зміст дисертаційної роботи відповідає вибраній темі і підтверджує системність, глибину та методичну оригінальність виконаних досліджень, завдяки яким досягнута поставлена мета.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, складність, масштабність, повноту та суть дисертаційного дослідження, є такі положення, трактування та ідеї:

вперше:

- обґрунтовано концептуальні засади формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств з орієнтацією на технологічні пріоритети укладів цифрової економіки, імплементацією парадигми її технологічного забезпечення на тлі глобальних змін клімату, загострення конкуренції на світових аграрних ринках, загроз і втрат війни,

посилення вимог безпеки;

- визначено складники й структуру технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств у відповідності до змісту складових поточних технологічних укладів, а саме генної інженерії й селекції, цифровізації й інформатизації, роботизації й штучного інтелекту, нових джерел енергії і зразків матеріалів, інтернет-маркетингу й онлайн продажів, автоматизації обліку й цифрових фінансів, а також прогнозування, планування та розробки стратегій конкурентоспроможного розвитку й економічного зростання на інноваційно-технологічній основі;

удосконалено:

- методичні підходи щодо оцінки технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств через виявлення відповідних чинників і складників; розрахунок кількісних показників їх впливу та рівня, ризиків та ефектів; залучення новітніх методів програмного забезпечення;

- визначення рівня та особливостей конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, яке на відміну від існуючих, спирається на їх диференціацію за обсягами земельних банків і капіталів, масштабами та спеціалізацією діяльності; включає оцінку продуктивності ресурсів, ефективності виробництва та його факторів, насамперед, ресурсних і техніко-технологічних; виявлення та врахування існуючих галузевих структурних диспропорцій і зрушень; тенденцій і проблем розвитку названих складників;

- здійснення оцінки технологічного забезпечення конкурентоспроможності з визначенням його структури, складників технологічної піраміди, частки інновацій вищих технологічних укладів, у т.ч. біотехнологій, точного землеробства, супутникових систем, ГІС, БПЛА, GPS-навігації для моніторингу стану ґрунтів і рослин та їх обробітку, раціонального водозабезпечення; економії витрат і ресурсів; ефективності і проблем поширення;

- виявлення проблем матеріально-технічного та інвестиційного

забезпечення використання інноваційних технологій конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств через встановлення показників наявності відносно нормативних потреб, зносу основних засобів; темпів оновлення машинно-тракторного парку та обладнання; ефективності амортизаційних відрахувань та інших джерел інвестування, його обсягів у натуральних і відносних вимірниках та динаміки;

набули подальшого розвитку:

- обґрунтування напрямів удосконалення та розвитку технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на перспективу на основі визначення конкурентних переваг та встановлення 5 пріоритетних інноваційних технологій вищих технологічних укладів цифрової економіки; законодавчої підтримки інноваційного оновлення матеріально-технічних засобів та впровадження інноваційних технологій в інвестиційних обсягах;

- удосконалення джерел, інструментів, механізмів, напрямів інвестування інновацій у технологічне забезпечення конкурентоспроможності відповідно до її технологічних концепції і парадигми, концепції ESG (довкілля, соціальна відповідальність, управління) з провідним значенням самофінансування, лізингу, позикових та донорських коштів, венчурних фірм і стартапів; механізмів інтеграції, корпоратизації, кооперації, реструктуризації, оподаткування, приватно-державного партнерства відповідно до стратегій інтенсивного, сталого розвитку, антикризового управління; стратегічних ініціатив, типів стратегічної поведінки;

- науково-практичні пропозиції з імплементації інновацій технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі розрахунків їх техніко-технологічного рівня, спеціалізації, ефективності виробництва, інших складників конкурентного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність полягає у можливості використання теоретико-методичних і практичних

розробок і пропозицій у діяльності сільськогосподарських підприємств при формуванні стратегій їх інноваційного техніко-технологічного розвитку в контексті забезпечення належного рівня конкурентоспроможності, а також органами державної влади та місцевого самоврядування влади різних рівнів при розробці галузевих і регіональних стратегічних програмних документів. Отримані в процесі дослідження наукові положення, висновки та рекомендації, є вагомим внеском у розвиток наукових засад управління оновленням основних засобів в системі конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств. Ступінь впровадження результатів дослідження підтверджено необхідними документами.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

За результатами виконаного дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць, із них 7 статті у фахових виданнях, 1 стаття у міжнародній базі даних Web of Science, 1 стаття у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу.

Оцінка викладення й оформлення дисертації. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменування) на 23 сторінках, містить 21 таблицю та 14 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 202 сторінки комп'ютерного тексту, основна частина 177 сторінок.

У дисертації обґрунтовано концептуальні положення щодо змісту й особливостей формування та здійснення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та їх технологічного забезпечення; визначено його інноваційні пріоритети, інструменти, стратегії удосконалення і розвитку. Одержані автором наукові результати сприяють вирішенню низки проблемних питань управління техніко-технологічним забезпеченням конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Цілісність та завершеність роботи обумовлюється доведенням результатів до рівня методичних і практичних рекомендацій.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використанні здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертаційної роботи. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Білоуська Р.С., доцільно висловити наступні зауваження:

1. При розкритті сутнісних характеристик техніко-технологічного потенціалу аграрного підприємств слід було, все ж таки, звернутися до ідентифікації її місця в системі економічного потенціалу підприємства та використати одну з ієрархічних концепцій формування та реалізації останнього.

2. Представлені в роботі процедура та економічні наслідки здійснення процесу стратегічного управління конкурентоспроможністю інноваційно-інвестиційного розвитку технологічного забезпечення сільськогосподарських підприємств носить надто узагальнений характер та потребує подальшої деталізації.

3. Авторський поділ напрямів інвестування у впровадження інноваційні технологічні рішення є певною мірою обмеженим та таким, що потребує більш глибокої деталізації та адекватної викликам сьогодення класифікації інновацій, адже наразі вони можуть відноситися до кількох з зазначених сфер одночасно.

4. При виявленні проблемних аспектів інноваційно-інвестиційної діяльності слід було б продемонструвати їх зв'язок з конкурентоспроможністю підприємств та їх продукції.

5. Доцільним було б продемонструвати функціональні процедури узгодження стратегії інноваційного технологічного розвитку з загальною

стратегією підприємства, а не обмежуватися констатацією необхідності такого узгодження та пошуком відповідності самих стратегій.

Втім, вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів вирішення проблемних питань при розв'язанні поставленого наукового завдання.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Білоуська Романа Сергійовича «Технологічне забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств» за науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024, а її автор – Білоусько Роман Сергійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри економіки
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

Микола Ігнатенко

Підпис _____
свідчують
Нач. ВП _____

Анастасієв Л.М. Анастасенко